

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in veljá po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 90 kr., ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXIV.

V Ljubljani 5. vinotoka 1871.

List 40.

So ali niso otroci za cerkev?

Svet v nekih okrogih se je popolno izneveril; k temu so sedanje posvetne vlade mnogo zakrivile; težek bode odgovor pri sodbi in nikomur ni privošiti v koži tistih biti, ki so tega deležni. Nove šolske postavbe nevero hrabro podpirajo in s tim blagor občinstva zati-
rajo. Liberalni šolski nadzorniki segajo sem ter tje celo v cerkev in terdijo, naj se sveta maša, spoved in druge katoliške naprave pri šolski mladini popolno odstrané, češ, s tim se mnogo časa potratí in šolska mladina se v uku ovira. Tudi ni brez tacih laži-kristjanov, ki naravnost terdijo in zahtevajo, da otroci pred dvanajstim ali štirinajstim letom sploh ne smejo v cerkev, do imenovanega leta otroci še vediti ne smejo, kakšna je cerkev od znotraj. Ali niso to naj gerši puntarji zoper do-
brotljivega Zveličarja, ki pravi: „Pustite male k meni, nikar jim ne branite!“ Kako pa taki hinavci svoje mnenje opravičujejo? Kaj terdijo? Pravijo: otroci se v cerkvi nespodobno obnašajo, skrunijo Božjo hišo in motijo druge med pobožnostjo. To je sicer nekoliko res, toda ali smejo zato cerkev opuštati? Dostikrat se odrašeni po naj novejših šegah olikani, omikani in oblečeni gizdalini v cerkvi sto- in stokrat slabše obnašajo, kakor pa otroci, in otroci se navadno od velicih pohujšajo. Otroci se napčno vedejo velik del z nepremišljenosti, gosposki odrašeni pa iz napuha. Bil sem v Ljubljani sam priča in vidil sem gospóda, po imenu zelo slabega kristjana, proti cerkvi s palico korakati, njegov sinek komaj 7 lét star žalostno za njim tapljá in vedno vpije: ata, jest ne grem v cerkev, ker nimam palice, kakor vi.“*) Evo, gospodje! roko na serce in povejte, če niste sami krivi, ako se otroci v cerkvi slabo obnašajo? Toda ravno otroci se v cerkvi dostikrat prav spodobno obnašajo; gospodje ničverci, le enkrat se potrudite v cerkev, kadar otroci prvo spoved ali prvo sveto obhajilo opravljajo (kar, se vé, vi odpraviti hočete!), lahko se bodete mnogo od pobožnosti naučili. —

Zopet terdijo: otroci vsega tega, kar se v cerkvi pri Božji službi godi, ne razumevajo, toraj naj raji doma ostanejo. O ljuba pamet! Vi gospodje slaboverci, vi posedate mastne posvetne službe, od tega posla tudi vi v prvi mladosti trohice razumeli niste; kaj ste storili? Učiti ste se morali in ste se tako počasi priučili vednosti za svojo službo; tedaj niste kar na enkrat s kakim kozarcem učenosti zajeli! Bogu služiti, po svojem cilju in koncu, po zveličanji hrepeneti, — tudi to je vednost,

je učenost imenitniši od vsih družih, in te učenosti se mora človek z mladega učiti, če ne, bode ostal tèslo, trobilo, budalo v verskih zadevah enako vam liberalu-
hom, ki ste prebrisani, si iskati mastne službe, križca na suknjo, za jutrišnji in pojutrišnji sedanji kruh; za to, kar bo po smerti za vas in vaše otroke, ste pa v gosti temi in vam nič mar ni! Povejte, če ste vi lisci ali ne? Svoje otroke tako serčno ljubite za zdaj, za po smerti jih pa neusmiljeno zaveržete! Če pa že po vsaki ceni hočete vi v verskih zadevah mračnjaki ostati, pustite saj druge v miru, ki se od mladega verskih resnic učijo!

Drugi pa pravijo: otroci ne morejo z odrašenimi moliti. Poglejmo v kako posvetno pisarno; tu je več gospodov, vsak ima svoj opravke, po kotih pa vidim tudi pisarje za pritiklej. Ali mar ti z drugimi enake dela opravljajo? Mislim, da ne. Pa zakaj so tu? I no, vsak mora delati po svoji moči. Enako mora tudi vsak moliti po svoji zmožnosti, otrok po otročje; tudi taka molitev je Bogu všeč. Liberaluhi, prostomavtarji, ru-
dečkarji, pač dobro veste, zakaj mladine v cerkvi ne terpite. Ob sv. vero bi jo radi spravili, ker je sami ni-
mate; in toraj je to vaša „parola.“ Kadar pa vidite otroke, da se v cerkvi slabo obnašajo, pogledjte, kdo je pri njih; če so starši, tedaj vidite, da so starši malo prida; če pa nikogar pri njih ni, so zopet starši malo prida, ker jih tako pusté. Sej še na sprehodu otroka nadzo-
ruješ in varuješ; toliko bolj je to potrebno v cerkvi. Vedite toraj vsi, ki otrokom v cerkev branite, vi ste malo prida, ste vero zatajili, ste opicam, ktere enako vam v cerkev ne hodijo, enaki postali. Modri starši in učeniki pa radi pošiljajo otroke v cerkev, in otroke va-
rujejo, da se nespodobno ne obnašajo. Kakor moraš otroka pri igri, delu, učenji nadzorovati, enako v cerkvi. Otroci se svetih reči le počasi privadijo, ravno za-
rad tega jih je treba pogosto v cerkev spravljati. Otrok se ne bo navadil brati, pisati, če mu boš le knjigo, pero, črnilo pokazal; sam mu moraš to večkrat razjasniti. Brez varstva in keršanske odgoje otroci v cerkvi malo koristijo. Pri keršanski odgoji pa otroci v cerkvi mnogo pridobé in od njih se bodo še odrašeni veliko lepega učili. Dokler so stari in mladi s pobožnostjo v cerkev hodili, so bili boljši časi nego sedanji. Prihodnost pa bode kazala nasledke sedanjega brezverstva. O ljuba pamet! otrokom branijo v cerkev, silijo jih pa v gledišče, na ples! Ali ni šla tudi vaša pamet plesat? Olike se bodo naučili pač, da se Bogu smili! Ti gospodje le svojo terdijo, kar morejo, na sv. cerkev bijejo, pa ne mislijo, da le sebi jamo kopljejo. Sv. cerkev je skala in še vsak njen preganjavec si je na njej glavo razbil. Sitar.

*) Čudno je, da velik del gospódom, tudi še tacih, ki se imajo za boljše, v cerkvi devajo roke v žep, ali pa jih imajo zadržane sklenjene na nekem kraju, ki se v čednih družinah še ne ime-
nuje, v Božji hiši jim je pa tisti kraj vendar prav ljubo počivatišče za roke, klobuk in palico.

Ljudska šola.

(Govor dr. Čebaška v shodu kat. polit. družbe 3. kim.)

(Dalje.)

d) Novi učitelji. V katol. šolah, kakoršne bi mógle med katoličani biti, je treba kat. učitelju ne le v katol. veri dovelj podučnemu biti, temuč mora tudi z besedo in zgledom kat. otroke h kerš. življenju napeljevati, svoje kerš. dolžnosti namreč zvesto spoštovati, in tudi nad učenci zastran kerš. vedenja z duhovnim vred zvesto čuti, in tako kerš. staršem porok biti, da so njim zročeni otroci tudi sedaj v cerkvenem oziru v varnih rokah, ki jim starše namestujejo in keršansko izrejo nadaljujejo. Po stari postavi je bilo za to skerbjeno s tim, da je bil učitelj pod nadzorništvom svojega duhovnega pastirja, in so tudi okrajni in viši nadzorniki zlasti na keršanski značaj šolskih učiteljev ozir imeli in tako skerbnim staršem potrebno poročila dajali.

Po novi postavi se izobražujejo novi pripravniki na novo osnovanih izobraževaliških skozi 4 leta, v katerih se veliko potrebnega in tudi nepotrebnega uče, namreč: odgojeslovja in podučevanja, jezikoslovja, zemljepisja, zgodovine, vstavslovja, matematike, naravoslovja, fizike, kmetijskega gospodarstva, risanja, pisanja, telovadbe (kje je pa še petje in orgljanje?). Tako bodo zares ali prav učeni ali saj na pol učeni. Zares učeni na ljudskih šolah, saj na deželi, nikoli ne bodo zadovoljni, ker si bodo zavoljo svoje učenosti vse kaj višega in boljšega domišljevali in želeli. Veliko več šteto bolj srednjih pripravnikov ne bo kos tolikim tvari nam, ter se tudi zares potrebnih ne bodo dobro izučili, in bodo malo spretni za svoj poklic, kakor so v vsakem stanu na pol učeni nar bolj nevarni. Vodstvo in nadzorništvo v tih pripravnicah je zgolj svetno in cerkev nima nobenega vpliva; zato tudi ne more porok biti za njih kerš. značaj. Tudi pri oddajanju učiteljskih služb nima cerkev nič govoriti, se celo ne gleda na vero učiteljskega pripravnika, ampak le na spričalo zrelosti in spretnosti. Ravno tako, če se učitelj v kaki reči bolj ali menj pregreši, nima cerkev nič soditi in kaznovati, ampak le okrajno svetovalstvo. Ker torej cerkev zastran službe in ravnanja učiteljskega nima nič govoriti, tudi skerbnim staršem ne more nikakoršne gotovosti zastran vere dajati. To tolikanj menj, ker že nekatere leta se učitelji po raznih mestih shajajo v učiteljske zbornice, kjer se res utegnejo marsikaj naučiti, pa se utegne tudi marsikaka ljulika nevere in zmote zasejati v mlade učiteljske serce, kar za njihovo prihodnost gotovo ne bo imelo dobrega vpliva. Omenim le dunajske učiteljske zbornice, kateri so glasno učili nevero in katoliško cerkev gerdo psovali; o binkošti pr. l. so učitelji v Beču sklenili, da naj se kerš. nauk v šoli duhovnom vzame, po lastnih novih knjigah uči; dokler te niso zgotovljene, pa popolnoma odpravi! Kako če biti drugač v mestu, v katerem brezbožni Dittes nevero seje med pripravniki! Kaj pravite k temu vi, višji šolski oskerbniki? Da se učiteljem plača zboljša, je potrebno in prav; zakaj malokdo bo z veseljem v svoji težavni službi delal, ako še za svoj stan neogibno potrebnega ne dobi; in za šolo ali izrejo izdani denar je gotovo nar boljše naložen, ter črni sold utegne zlate cekine prinesiti, in veliko raji bi bili slisali, da se je učiteljem, kakor da se je žandarmom služba prav berhko zboljšala. Pa silno drage so učiteljske pripravnice, kjer razun dobro plačanih učiteljev tudi večina učencev dobiva lepe štipendije iz državne blagajnice ter so tudi izvanredni stroški n. pr. o počitnicah, če dalje več; predrago se mi zdi tudi okrajno deželno nadzorništvo, katero ima zraven lepega stanovitnega plačila še visoke in pogostne dnine na srenjske ali okrajne stroške. Zlasti je to drago, ako se

primerja s poprejšnim nadzorništvom, ki ni prizadevalo nikakoršnih stroškov, in je vendar poslednje leta šole močno povzdignilo. Če dalje pomislimo naše revno, z davkom vsake baže preobloženo ljudstvo, katero že sedanjim tirjatvam pri nar boljši volji dostikrat ne more zadostiti, in eni z zdihovanjem, drugi s preklinjevanjem to razodevajo, — od druge strani pa novo šolsko postavo, ki bo tirjala več plačo za učitelja in nadzornike, kmalo tudi drugega ali tretjega učitelja, ker eden tolikim predmetom in različnim učencem ne more kos biti, potem spet več in nove šolske poslopja in učiteljske stanovanja, pokojnine za onemogle učitelje, zapuščene vdove in sirote, še razne stroške za različne bukve in druge potrebe učencev: moram s težkim srcem in z živim sočutjem do ubogega kmeta reči, da je novo postavo v vsim izpeljati skozi in skozi nemogoče, če tudi ljudi do kože slečete in z bričem plačo pobirate.

In ko bi se nova postava v vsem doverševala, da bi se učiteljstvo popolnoma ločilo od cerkvene službe, bo imela soseska novo breme, ko bo mogla enemu ali dvema za mežnarsko in orglarsko službo dajati potrebne dohodke. To pa je več kot desetina, to so bremena, katerih naše revne srenje niso v stanu nositi, ako nočete polovice na boben djati in proletarstva množiti. To tolikanj menj, ker se tudi državni davki vedno zvikšujejo, in bodo deželne doklade tolikanj bolj naraščale, kolikor več opravkov se bo srenjam zročilo, in kolikor več bo srenja svojih revnih imela preskerbeti, ker se bo po sedanjih postavi, po kateri se sleherni sme ženiti,*) siromaštvo nezmerno pomnožilo. Naj bi se ta točka silnih stroškov v naši siromaški deželi pri osnovi novih šol ne prezirala, ampak živo povdarjala tudi še iz tega ozira, ker bodo katol. starši šolske stroške tolikanj neraji nosili, kolikor menj bodo imeli poročstva, da nova šola tudi verskim tirjatvam zadostuje. Ali bodo pa zato, da jim morebiti kak malopriden učitelj otroke v veri moti, še drago plačevali! V resnici, tako bote napravili vriš med ljudstvom, in slovenske matere bodo kmalo ravnale, kakor so delale tirolske pred 2 letoma. Dokler se tedaj bremena od druge strani zdatno ne zmanjšajo, je škoda začenjati s tim, kar je nemogoče. Kdor tega ne priznava, ta zadév ne pozna ali pa celo šteti ne zna!

Te bremena bodo za starše tolikanj težje, ker bodo mogli vse otroke od 6 - 14. leta, tedaj po 8 lét v šolo dajati, sicer spet več ali manjši kazni zapadejo, in sicer navadno kazni v denarjih; tako tedaj kmetu zmiraj žuga: Daj otroka in denar, denar zdaj za davke, zdaj za šolo in kazen; otroka zdaj v šolo brez konca, potem v vojašino! Lepa svoboda to, za katero bo treba še več žandarmov! Ali ni to veliko več nove baže tlaka? Kdor vé, kako kmet že tudi malo odrastlega otroka potrebuje sedaj za varstvo manjših otrok, sedaj za pašo, sedaj za manjši dela pri hiši in kmetiji, in sicer tako, da sicer mu ne bo mogoče vsim opravkom zadostovati, bo spoznal, kako novo breme je to za kmeta, da bo mógel vse otroke tako dolgo pogrešati, in jih ne bo mógel že zgođe dela zadostno vaditi; bo lahko sprevidil, kako huda je ta postava. In kje bo kmet dobil pomoč za take male dela? Saj ni mogoče, ker morajo vsi do 14. leta v šolo hoditi. Ali bo odrasene najemal, da mu bodo pestovali, goveda in ovce pasli? Kako in s čim jih bo pa plačeval? Ali bo pa sam mógel imeti 10 rók in pričujoč biti na 5 krajih?

Tudi se nam nepotrebno in v nekem oziru celo nevarno zdi, otroke tako dolgo v ljudsko šolo goniti. Res bi bilo od ene strani lepo in koristno, ko bi se otroci

*) Ravno te dni je v deželnem zboru sklenjena postava, ki omejuje sklepanje zakonov, zadržek je pomanjkanje potrebnega premoženja, in pa slabo življenje zadevnih. Vr.

od mladega različnih reči učili in večstransko izobraževali. Ali bo pa pri naših okolišinah mogoče temu vzoru zadostovati? Navadno je po vaséh sedaj in bo še tudi delj časa en sam učenik. Da bi ta postavi zadosteval in mladost po različnosti podučeval, bi mógel napraviti nar menj 4 razrede. Kje bo pa čas in moč jemal za toliko delo? Ako jih ima pa le v dveh razredih, ali ne bo prevelik razloček med učenci, in ker bo večjim šolski nauk že znan, bo njih duh brez dela, bo kmalo drugo nepotrebno ali celo grešno tuhtal in kahal; sami se bodo spridili in kmalo še manjši okužili. Tudi je neprimerno, da se glavna šola izdela v 4 letih, popred imenovana trivijalna šola pa tirja 8 lét. Postavimo, da kmečki deček zdela v mestu glavno šolo do 10. leta, potem ostane doma; ali bo mar sedaj še farno šolo obiskoval do 14. leta? — In če ravno bi 8 lét otroci šolo obiskovali, otroci v ti starosti še za marsikteri nauk niso zreli; in zato menimo, da bi bilo boljši, ako bi se taki bolj djanski nauki odložili za tako imenovano nedeljsko šolo, ktero naj bi bila nova postava popravila, ne pa je čisto zavržla. Znano je tudi, da nova postava mlademu človeku s 14 leti dopusti že vero samostalno premeniti. Ako se v novi dobi tudi v ljudski šoli marsikteri spridi, bo utegnil, kakor se je letos že na srednjih šolah zgodilo, prec po dokončani ljudski šoli kat. vero zavreči, in se za brezverneža spoznati. Gotovo bi to ne bilo nemogoče; žalostno pa bi bilo, ko bi se ljudska šola s tem končala! Tudi bi utegnili veči obojega spola že slabo znanje delati, in tako šolo s čudno npravnostjo končati!

Poslednjič se ne smé prezreti, da se v vsaki reči le polagoma napreduje (*natura non facit saltum*). To naj veljá in se bo gotovo v djani tudi godilo v šolskih rečeh. Po stari postavi so poslednje leta šole lepo napredovale, vendar je bilo v vsi deželi še skorej polovica otrók, ki šole niso obiskovali. Tako naj bi se bilo skerbalo, da bi se bile šole polagoma doverševale in razširjale. Nova postava pa tirja na enkrat povsod, kjer so že šole in kjer jih še ni, toliko popolnost in obširnost šol, da pri nas res ni mogoče je izverševati. Sej se pa vendar postava ni dala, da bi bila le na popirji, ali pa le za prihodnje čase, kterih sedanji rod ne bo doživel! Toraj imejte pozor na sedanje okolišine, in ne raztergajte poprejšnje niti, dokler ji niste nove dobro primerili in pripeli.

e) Nova šola tirja tudi več novih predmetov ali šolskih nauk. Vsak človek naj se izobrazi kolikor mogoče za svoj poklic, ker le tako bo mogel svoje dolžnosti spolnovati in za čas in večnost prav skerbeti. Stara šolska postava je učila kerš. nauk, brati, pisati, številiti, popred tudi nemško, in kolikor mogoče, kake spise delati, sadjorejo, petje itd. Res se pogreša tù marsikaj, kar je za življenje potrebno, n. pr. v oziru na gospodarstvo, rokodelstvo; pa se je imel ozir na nezrele leta, in so se djanske reči odkladale na nedeljsko šolo. Tudi v tem oziru bi se bil lahko polagoma in po okolišinah in potrebah kak predmet pridjal. Nova šola pa je na enkrat iz Scille v Karibdo zašla in prinesla je silo veliko novih tvarin: prirodoslovje, zemljopisje, zgodovino, nauk o avstrijski vstavi, nemščino, risanje, telovadstvo. Ali so za vse to sedanji učitelji kar čez noč postali sposobni, ali morejo otroci v ti starosti in znanosti vse to razumeti, ali jim je za njih poklic vsega tega potrebno, tega niso dovelj vprašali. Dosti je bilo: To imajo na Badenskem, tudi pri nas to tirja napredek, duh naše dobe. In zato: „Der Bien muss!“ Ali ne bodo otroci s predmeti in šolskimi urami preobloženi, kar bo duhu in telesu škodljivo? Ali ne uči skušnja že zdaj pri srednjih šolah, da je to preobloženje škodljivo, in le malo število nar izverstniših se res dokaj

nauči, večina srednjih učencev pa ni kos tolikim tvarinam, zna le „*ex omnibus aliquid*“ in tako postanejo na pol učeni, nar slabejši in nar nevarniši udje človeške družbe. Kaj bo še le pri menj razvitih otroških močéh, in kaj bo za veliko večino srednjih in slabejših učencev, ki bodo brez sadú zastonj hlače tergali po klopéh in pri turnanji? Tu gotovo veljajo stare prislovice: omne nimium vertitur in vitium (kar je preveč, je nezdravo); „*est modus in rebus*.“ Tudi veljavni učenjaki to poterdijo: Bluntschli piše, da se je v ljudskih šolah nekda premalo tirjalo, sedaj se preveč, in namesti zdrave domače hrane se silijo ostanki imenitnih jedi, ki želodec spridijo. Disterweg pravi, da ljudska šola ne bo nikoli veliko več zmagala, kakor učiti branje, pisanje, številenje. Ranjki Toman je rekel v dež. zboru: S tim preobloženjem bote otroke dušno umorili in mi bi mogli še zmiraj v šolo hoditi (ker še ne znamo vsega, kar sedaj šola tirja). In zoper resnice, ki jih je skušnja in veljava poterdila, nikar ne grešite. Sicer bodo pa tudi o tih različnih predmetih nedeljske šole nekoliko za silo zamogle pomagati, za veči izobraženost pri posameznih pa so potrebne in se bodo polagoma vstanovile strokovne šole, n. pr. vinorejska, poljedelska, gojzdnarska, čebelarska itd. Nekaj naj pa pomaga tudi domače branje dotičnih bukev, in v tem oziru nam bodo več kakor sedanje čitavnice pomagale modro vredene šolske in farne bukvarnice. Pri otrocih v ljudskih šolah pa moramo zadovoljni biti, ako se obče potrebnega naučé, do družega in daljnega se jim veselje obudi in pot pokaže ali ključ v roke dá, kako si more kmotavavec, sadjorejec, rokodelec itd. potrebnih vednost za svoj poklic pridobiti.

Omenimo poslednjič še posebnost nove šole, ki nikakor ni bistevna, pa je vendar prav malo modra in še menj pedagogična in psihologična. Na prosto voljo dane, pa djansko že odpravljene so pri nas očitne izpraševanja in prepovedane so darila, in namesti njih so vpeljali kako prazno šolsko praznovanje, kak izlet, ki ne za otroke ne za učitelja, ne za starše ni v zvezi s tem, kar se je mladost učila med šolskim letom, ki otroke že veliko dni popred moti, staršem celo stroške prizadeva. Ali ni nar bolj naravno, da v očitni skušnji otroci staršem in dobrotnikom pokažejo, kaj so se učili, kteri so se pred drugimi odlikovali; da učitelji strokovnikom tudi očitno pokažejo svojo spretnost in metodo; da je tako spraševanje slovesen sklep šolskega leta, ki povzdigne serca učencem in učitelju in drugim pričujočim šolskim prijatom. Prav so „Novice“ enkrat rekle, da ti, ki so to odpravili, bolj poznajo natoro hroščev in žab, kakor pa otrok. Res ne vem pametnega razloga, za kaj so se spraševanja opustile, razun tega, da skrit ostane pičli sad nove šole.

In kaj je bolj primerno, kakor da se izverstnejši otroci pohvalijo, nar izverstniši lepe primerne darila dobé v pohvalo in podbudo. Vse to jako primerno je zavržla nova pedagogika; zakaj? sama ne vé, in nisem mogel družega vzroka najti, razun tega: Ker je bilo v stari šoli v navadi, v novi ne smé biti; ni nič vredno, ker je staro in tako se brez vzroka zaverže stara navada, ki ima svoj dober vpliv in svojo gotovo korist po spričevanji stare skušnje, in naravne psihologije. Ko za živino, junce itd. očitno delé darila, bi otrokom smeli le skrivaj to storiti! In ti novi pedagogi za se išejo hvale in križčkov, ker viših namenov ne poznajo, od otrók pa tirjajo nar viši in nar čistejši nagibe brez vse sebičnosti, ktere so pa sami vsi živi in polni. Za gotovo smem reči, da se bo prihodnji rod čudil, kako so sedanji šolski modrijani odpravili brez vsega vzroka tako primerno reč, in vpeljali namesti nje čisto prazno

komedijo, blezo le zato, da bi se skazali za velikanske pedagoge nove dobe! (Konec prihod.)

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Deželnemu zboru je te dni med drugimi izročena tudi prošnja katoliško politične družbe, naj bi deželni zbor svoj vpliv na to obračal, da se šolska postava v principu tako spremeni, da jo more Cerkev sprejeti in svoj blagoslov nad njo razliti. Ako kdo misli, da je to vnmarna reč, se neznansko moti. Deržavne postave v katoliški deželi morajo v soglasji biti s cerkvenimi principi: brez tega je zastoj na mir misliti. Ob času samoderštva, dokler ni bila ta anomalija poravnana s pogodbo med Cerkvijo in deržavo, vladarji na smertni postelji niso bili mirni in so nasledniku priporočali, da naj Cerkev pravice poverne; tudi sedanji postavodajci in svetovalci bodo zastoj miru iskali, ako Cerkev ne dajo, kar je Cerkvinega. Ko je bilo 22. jul. v Verzajlu z govornišča glasno oznanjeno, da politika družega cesarstva je bila vzrok družbinske in verske zmešnjave, ktere prvi nasledek so bile hudodelstva pariške srenje, in ktere poslednji nasledek bi bila le prekmalo verska vojska: se tudi ne en glas ni povzdignil, kateri bi tem besedam nasprotoval. In ko je prečast. orleanski škof izrekel: preden se smé na povernitev političkega reda misliti, mora vlada naj prvo skerb na to obračati, da se meddružbinski in verski red zopet vstanovi, ter se papežu poverne, kar sta mu odtergala macinizem in socijalizem (rudečkarstvo); je narodni zbor ta plemeniti govor z všečnostjo sprejel.

Francosko z drugimi vladami se obotavlja to spravo vesoljne, pod pot zašle politike s Cerkvijo doveršiti: zato se pa tudi mir noče poverniti in črni oblaki nad človeštvom se bodo bolj in bolj zgostovali, dokler politika te naloge ne spolni. In kakor je v enem primerljeju, tako v drugem: katoličani imajo naj večji potrebo in naj prvo pravico od naših svetnih vlád tirjati, da vse svetne postave morajo biti v edinosti z načeli sv. katol. Cerkve.

Mislite mar, da je taki razpor, taki nemir brez vpliva na občno blagostanje?... Dokler ni miru v Rimu, miru nikjer ni; dokler miru ni, je vojašine strašne kardela na nogah, se kuje kanonov in družega orožja za milijone: in to povišuje davke in vsaktere dajatve, pa vsestransko revšino pomnožuje, da molčimo o neštevilnih družih nasledkih.

Polovičarji menijo: malo za papeža, malo pa za rudečkarstvo; potlej bo že šlo. Nič ne bo šlo; vleklo se bo, pa ne na kviško, ampak v prepad. Ali s papežem: „non possumus,“ — ali pa z rudečkarji: „possumus,“ — samo med tem dvojim je volitev.

Iz deželnega zbora. V peti seji 28. kim. je bila sklenjena postava, s katero se sklepanje zakona omejuje tako, da se mu smé ženitvanska oglasnica odreči, pri komur je skazano, da nima potrebnih dohodkov, ali pa da je slabega vedenja (zaderžanja).

Škofijski list št. XXIX je prinesel a) okrožnico svetega Očeta do škofov, v kateri se škofom in vernikom zahvaljujejo za njih vošila, veselje in skazovanja, ki so jih razodevali namestniku Kristusovemu za Njih petdesetletnico papeštva; — b) opomin papežev za stran sv. Jožefa in naredbe v tem oziru pri maši, spomincah itd. Oboje je bilo v Danici ob kratkem že povedano. Ker pa škofijski list duhovnim pastirjem velevala, da naj glavne misli in občutke papeževga pisma vernikom v pridigi naznanijo, se utegne mnogim vstreti s prestavo omenjenega papeževga pisma, ki smo jo izdelali, kar je moč, po domače in naj tukaj nasledva:

Presvetega našega Gospoda Pija

po previdnosti božji papeža IX okrožni list do vsih patrijarhov, pervostoljnikov, nadškofov, škofov itd.

Pij IX papež.

Častiti Bratje!

Sprejmite pozdrav in apostolski blagoslov!

Velikrat, častiti Bratje, smo se v tem dolgem papeštvu do Vas obrnili in smo Vam naznanili, kako s hvaležnim srcem smo sprejemali znamenja tiste vdanosti in ljubezni, katero je Bog usmiljenja Vam in vaši skerbi izročeni vernikom navdajal do Nas, in do tukajšnega apostoljkega Sedeža. In res, ko so sovražniki Božji začeli njegov delež napadati, da, ko bi mogoče bilo, bi poslednjič premagali Jezusa Kristusa in Cerkev, ki je Njegovo telo in polnost Njegova; Vi častiti Bratje in keršansko ljudstvo niste nikdar odnehali prositi Boga, kteremu so pokorni vetrovi in morje, da bi vihar milostno utolažil; pa tudi nikoli niste odjenjali Nam na novo skazovati svoje ljubezni in vse storiti, s čimur bi Nas mogli v Naši britkosti poveseliti.

Potem pa ko smo bili oropani še tega mesta (Rima), ki je glava vesoljnega katoliškega sveta, in izročeni samovolji tistih, ki so nas potlačili, ste Vi z množico vernikov svojih škofij molitve pomnožili, in s pogostimi oporeki terdili neprestopljive pravice vere in prava, ktere uni teptajo z neverjetno prederznostjo.

Dosegli smo med tem šest in dvajseto leto Svoje apostolske službe na rimskem Stolu, kar je po sv. Petru nova, v versti rimskih papežev čisto nenavadna dogodba; in Vi ste zavoljo te imenitne, Naši nevrednosti podeljene dobrote skazovali tako jasne znamenja veselja, tako očitno ste razodeli prelepo življenje keršanske deržine, kakor se povsod podučuje, da smo bili globoko ginjeni. Svoje vošila smo z Vašimi sklenili, in od tod zajemali nove moči, ter zaupljivši pričakujemo Cerkev polne in doveršene zmage. Najprijetnije pa nam je bilo, ker so povsod prav obilne množice molivcev sule k imenitnišim svetišem, in da so verniki po vesoljnem svetu v toliki obilnosti cerkve prenapolnovali, z lastnim pastirjem vred očitno molili, svete zakramente prejemali, in tako hvalili Boga za dobroto, Nam dodeljeno, pa goreče ga prosili za zmago sv. Cerkve.

Naša žalost in britkost pa ni le jenjala, temuč se je tudi v veselje spremenila, ko so dohajale vaše pisma vošil, zveste vdanosti, čestitanj, pa ko so množice vernikov od vsih strani tako gosto semkaj pritekale. Med njimi so bili prav mnogi plemeniti po rodu, ali odlični po cerkvenih ali deželskih službah, toda plemenitiši po veri. Vsi pa so bili v sercu in v djanji sklenjeni z večim delom meščanov tega mesta (Rima) in iz mest posedenih okrajn, ki so prihajali sem tudi iz daljnih krajev, se voljno izvergli ravno tistim nevarnostim in zasramovanju, kterim smo Mi nastavljeni. Njih volja je bila, tukaj v pričo razodeti svoje in svojih rojakov verske občutke do Nas, in prinesli so Nam debele knjige, v ktere je več sto tisuč vernikov iz vsih narodov s svojim lastnim podpisanim imenom napad Naše deržave naj ostreje obsodilo in tehtno zahtevalo, da to se mora poverniti, kakor kliče in zapoveduje vera, pravica in človečnost sama.

O tej priliki pa Nam so tudi čeznavadno obilne milošnje dohajale, ker ubožni in bogati ob enem so si prizadevali Naši potrebi v okom priti. K temu so se pridruževali mnogi, raznoteri, preblagi darovi, prelepe odméne keršanskih umetnost in zmožnost, tako priravnane, da služijo v povzdigo dvojne Nam od Boga podeljene oblasti, duhovne in kraljeve. In verh tega Nam

je došla še obilna in prekrasna zaloga svetih oblačil in orodij, da smo zmožni povsod tolikim nesnažnim in revnim cerkvam pomagati.

Prečudna v resnici je katoliška edinost, ktera očitno kaže, da vso Cerkev en sam Božji duh vravnava, če tudi je čez ves svet razširjena, in obsega narode razno-terih šeg, zmožnost in opravi; in ta duh jo toliko bolj prečudno poterjuje, kolikor togotniše je brezbožnost preganja in stiska, in kolikor bolj potuhnjeno jo išče vse človeške pomoči ogoliti. Nezmerna tedaj in naj večji bodi Njemu hvala, ki takó daje slavo Svojemu imenu, in tudi po tem sedanjem skazovanji svoje moči in pomoči užaljene serca povzdiguje k upanju, da je zmaga gotova.

Ko pa Darovavcu vsega dobrega to zahvalo naznanujemo, Nas ob enem prav priserčna hvaležnost navdaja do tistih, ki so se storili orodje božje previdnosti, Nas obsipali z vsaktero pomočjo, s tolažbo, spoštljivostjo, vdanostjo, ljubeznijo. Oči in roke toraj k nebesam povzdignemo, in kar koli Nam je bilo od Naših duhovnih otrok podeljenega v imenu Gospodovem, Njemu darujemo, in pregoreče prosimo, naj hitro usliši njih splošnje vošila za prostost le-tóga svetga Sedeža, za zmago Cerkev, za mir svetu, in naj slehernemu v nebeških in zemeljskih rečeh obilno poverne s tisto milostjo, s katero Mi poverniti ne moremo. Prav radi bi vsim in vsakemu posebej naznanili Svoje kvaležno serce in zagotovili jim Svojo naj boljši voljo; toda že sama silna množica od vsih strani skazanih postrežb v izdelkih, v pisanji, v besedi tega nikakor ne dopusti.

Da tedaj to, kar želimo, saj v nekaki meri dosežemo, prosimo Vas, častiti Bratje, do katerih perve teh Svojih občutkov izlijemo, da Vi duhovstvu in ljudstvu te občutke jasno naznaite in tolmačite.*) Opominjajte pa vse, naj z Vami vred stanovitni bodo v molitvi s čisto zanesljivim duhom. Zakaj ako stanovitna molitev pravičnega oblake predere in ne odjenja, dokler se Najviši ne ozre, in ako je Kristus obljubil, da bode pri njima, ako sta dva v njegovem imenu zedinjena in enih misel, ter bode nebeški Oče storil, kar koli bodeta prosila; bo gotovo še veliko bolj vesoljna Cerkev z vedno in zedinjeno molitvijo to dosegla, da bode končno utolažena božja pravica sterla peklenske moči, razkropila in razdjala kovarstva človeške hudobije, mir in pravica se na zemljo povernila.

Vi pa, častiti Bratje, posebno v to obračajte um in moči, da se med Seboj zmiraj tesneje sklenete in kakor v gosti vojski nasproti greste sovražnikom Božjim, kateri le še z novimi kovarstvi in navali napadajo Cerkev, ki je vender nikoli nobena moč razdjati ne more. Tako zamorete toliko lažej in tečniše njih napade odbijati in njihove kardela razkropiti.

To koperneče želimo in pregoreče prosimo, Vam in vsi katoliški deržini s celim srcem vošimo. V poroštvo predoželenega izida in božje milosti pa vsakemu izmed Vas, častiti Bratje, duhovstvu in vsemu ljudstvu, slehernega skerbi zročnemu, iz globočine serca z naj večji ljubeznijo podelimo apostolski blagoslov, ki bodi priča Naše posebne blagovoljnosti in hvaležnega serca.

V Rimu pri sv. Petru, 5. vel. serp., v praznik Marije D. Snežnice 1871.

V 26. letu Našega papeštva.

Papež Pij IX.

Iz Horjula. Družba sv. Mohora nam je razposlala letos svoje knjige, in sicer: 1. „Življenje svetnikov in svetnic Božjih,“ VI. snopič (od 16. avg. do

30. sept.), spisal M. Torkar; 2. „Kristusovo življenje in smert v premišljevanjih in molitvah,“ III. snopič, sp. Št. Kociančič; 3. „Živali v podobah“ II. dela 2. snopič (naše poljske, gozdne, močvirne in povodne ptice, in najimenitniši iz ptujih krajev), sp. Fr. Erjavec; 4. „Nauk o gospodinjstvu“, sp. J. Sernec, in „Slovenski Bučelarček“, spisal J. Sumper; 5. „Slovenske Večernice“ XXIV. zvezek, in 6. „Koledarček“ za l. 1872. — Kolikor sem jih sam prebral in pregledal, in kolikor sem o drugih čul, smem reči, da so dela hvale vredne. Prvih dveh pobožno naše ljudstvo vselej težko pričakuje, in potem kaj rado prebira. Kakor spridenim posvetnjakom ne dišijo pobožne bukve, tako se studijo pa pobožnim dušam že od daleč slabe, pohujšljive bukve in pisarije, in srečni vsi tisti, kateri imajo tolikanj olikano nravno čutilo, da se jih po tem tudi varujejo. Za sv. pismom pa ni lepših in koristnih bukev kristjanom od „Življenja Kristusovega“ in „Življenja svetnikov in svetnic Božjih,“ in dokler se bode slovenski narod teh veselil, blagor mu! — Prav mične in mladini podučne so „Živali v podobah,“ o katerih je bilo že lani povedano. — Nove in ne le slovenskim gospodinjam, tudi sploh ženskam, deklam, kuharicam koristne in potrebne so bukvice, v katerih se razlaga nauk o gospodinjstvu. V sebi imajo mnogo prav dobrih naukov, ki naj bi jih v djanji spolnovale vse slovenske gospodnje. Za dušno hrano jim lepo skerbí ravno družba sv. Mohora, da imajo lahko kmečke gospodnje in matere domá čitalnico s svojimi otroci in posli, in v cerkev hodijo na tabor, kjer se najbolje podučijo in krepčajo za čas in večnost. — Začetnikom bučeloreje, pa tudi drugim bode koristna in kratkočasna knjižica „Slovenski Bučelarček“, kateri je po domačih in tujih, kolikor so napredovali v tem, pobral in v primerni obliki kaže omenjeni nauk svojim rojakom. — V „slov. Večernicah“ je razun A. Umekovih „Pogled na skrivnosti v stvarstvu“ in „Devica Orleanska“, v katerih obeh kaže ranjki svojo blago oliko, posebno mikavna in krepka izvirna povest iz časov pokersčevanja Slovencev: „Vojnimir“ ali poganstvo in kerst, kjer se tako očitno razodeva velika dobrota in blaga moč kerščanstva nasproti poganstvu. Spisal jo je J. Ogrinec. V povesti iz ruske zgodovine „Menčikov“, poslov. J. Kosmač, se ima kazati resničnost pregovora, da se prevzetnost spotika, in sramota za njo pomika. Mikavna je prva, premalo razjasnjena in vterjena pa druga polovica. — „Koledarček za prestopno leto 1872 je precej doveršen, in priporočal bi, naj se nikar ne prezirajo razun zapovedanih postov in praznikov tudi opravi za posamesne mesce in posojilnice na pomoč kmečkemu ljudstvu, v oglasniku pa razun razpisa družbinih daril vzlasti vabilo v družbo sv. Mohora za l. 1872. Sprihodnjim letom, se tu bere, nastopi družba svoj dvanajsti tečaj (kar bratovščina, le družba je že od leta 1852). Kako obilno, zares čudovito je Bog blagoslovil dosedanje družbino delovanje. Vstanovljena l. 1860 je izdalal dosedaj 61 knjig, ki obsegajo 530 tiskanih pol. Med knjigami nahajamo 12 duhovskih, 9 zgodovinskih, 6 gospodarskih, 5 prirodo pisnih, 18 kratkočasnih, pripovednih in podučnih ter 11 koledarčkov. (Naj pa zelenec Tagblatt še reče, da so le „molitne“). Pervo leto se je vpisalo v družbo 1116 udov, vsak je prejel 3 knjige; tedaj je prišlo 3348 iztisov med ljudstvo. Letos pa šteje 17.375 družbenikov, vsak pa je prejel za mali donesek enega goldinarja šest bukev, ki obsegajo blizo 70 tiskanih pol. V 104328 iztisih romajo tedaj letošnje družbine knjige po vseh slovenskih pokrajinah in Sloveace podučujejo, osrečujejo in povzdigujejo. Gotovo, kdor ima serce za svoj narod in želi njegovo pravo srečo in blagostanje, vsacega mora veseliti, ako vidi, kako krepko

*) Hos sensus Sanctitatis Suae aperiant animarum pastores populo in oratione, quae praecipua Epistolae hujus encyclicae momenta contineat. Fol. Dioecesis. Lab. str. 206.

se razširja ta družba od leta do leta po vsem Slovenskem, med vsemi stanovi slovenskega naroda. Bog blagoslovi tudi v prihodnje družbo in družbenike!

Z Ajdovskega gradca v Bohinju. (Konec.) Doslej je Kranjska imela tri srednje šole gimnazije, v prihodnje jih imade štiri, kar je dovoljena niža gimnazija z nemškim naučnim jezikom v Kočevji.

Letnik g) c. k. niže realne gimnazije v Kranjski slovenskim naučnim jezikom je tudi ves slovenski. Na čelu ima spis: *Cerkve sv. Klemenca in svetih Ingenuina in Albuina*, ki ga je dobro sestavil g. T. Zupan iz tega namena, da bi učencem odkril kosček zgodovine domačije naše, naj bi v prostem času šolskih počitnic tudi oni premišljevali zgodovino preteklih dni. V ta namen, kakor je bilo že omenjeno, naj bi služili zlasti tudi letniki narodnih šol po deželi. Razun ravnatelja g. L. Kroba in kat. g. T. Zupana so učitelji gg. M. Žolgar, M. Vodusek, Fr. Krašan in H. Pirker. Da šteje mlada gimnazija v vseh četrterih razredih konec šolskega leta učencev le 54, naj manj v III. razredu t. j. 9, naj več v I. t. j. 18, ni kaj veselo znamenje šolskega napredovanja v novi dobi. Tudi ni prav, da so učenci natisnjeni le po abecednem redu, ne pa po zasluženju, sej še tako marsikteri preveč begajo nevedne starše vzlasti po kmetih. Hranilnica je potrebnim darovala 100 gld. Učenci so razun merzlih zimskih mescev imeli tudi med tednom šolsko mašo.

Letnik h) c. kr. višje realne gimnazije Novomeške (Rudolfswerth), kateri je ravnatelj dr. J. Zindler, kaže spis: „*Bemerkungen über den Gebrauch des Ablativus absolutus*“, sestavil A. Meingast v duhu, v kakoršnem sedanjji profesorji pogostoma pisarijo svoje sestavke, da jih ne more prebaviti ni učitelj ni učenec, v katerih je dokaj nakopičenega pa neobdelanega blaga, da človek gre skozi les, pa ne vidi dreves! Tako reč je treba prekuhati, osoliti pa zabeliti, da jo morejo uživati vsaj, katerim je mar. — Gimnazija je bila ustanovljena l. 1746, s VII. in VIII. razredom doveršena leta 1854/5, l. 1870 pa v državno realno gimnazijo spremenjena vendar tako, da se prideržijo po novejših postavah poterjeni učitelji redovniki, sicer pa privzemajo tudi svetovni. Ostali so vsled tega učitelji že znani oo. Bernard, Ladislav, Rafael in Ignacij; na novo imenovani so prišli verh ravnatelja gg. Fr. Vračko, Ig. Tkač, A. Meingast, J. Margesin, J. Zajec. Ker le ti še niso vzmagovali vsem naukom, privzeti so bili še o. Burghart pa o. Regalat in g. M. Pečar. Prenaredba ta je bila lani že pozno naznanjena, in pričeli so bili šolsko leto res še le 3. novembra, ki so ga sklenili pa 14. julija, da si prejšnje šolsko poslopje nekaj primerniše razidajo. Veliko veliko reči se je moglo nakupiti na novo, ki prizadenejo mnogo stroškov; vendar je učencev konec šolskega leta bilo vseh skupaj le 131, največ v III. razredu t. j. 25, najmanj v VII. t. j. 10, in kar je jako čudno, v I. le 15, v II. 17 itd. Ljublj. hranilnica je tudi novomeškimi bornimi učencem darovala 200 gld.

Letnik i) c. kr. višje gimnazije v Ljubljani ima spis: „*Die Philosophie in verschiedenen Schulen*“, ki ga je zložil dr. J. Nejedli. Spis je sicer le kosce večega dela, vendar tako olikan, da kaže dostojno učenost pisateljevo in kaj je modroslovje samo po sebi. Da nima ne lani ne letos (kakor tudi realni, in gimn. novomeški) nobenega slovenskega spisa, to mora kaj pomeniti! Pa vsaj ne namestujejo slovenskega spisa nemške pa slovenske naloge, katerih so nekatere pač znamenje sedanje dobe na pr. *Die Bedeutung des Journalisten für unsere Zeit; Lob der Dummheit! Hölderlin's Lebensanschauung* itd. — Ker je o družih razmerah tu in tam kaj povedala Danica, naj se omeni le to, da je g. L. Kunstek postal gimn. učitelj v Novomestu, g. K. Pitra

in g. A. Böhm pa sta odšla drugam, ker sta nastopila prava učitelja gg. J. Tušek in M. Pleteršnik, in da gimnazija, kar učence zadene, peša od leta do leta. L. 1870 jih je naposled štela še 526, l. 1871 le samo 474 v 13 razredih, največ v VI. t. j. 56, najmanj v V. a t. j. 27, in letos, kakor se sploh čuje, jih bo štela še manj vseh skupaj. Pešala pa bode, dokler ostanete a) prostoverska in b) vojaška postava. „Dokler se te postavi ne spremenite, z dobro vestjo ne morem nikomur svetovati, naj dá sina v srednje šole,“ sem slišal govoriti sem ter tje celo šolske prijatelje. Ravno o ljubljanski gimnaziji je šel konec leta glas po deželi, da se je prikazovati jel v njej nekaki novopogansk ali ajdovski duh, ki naj bi se pa, kakor nekdaž Čertomir z Ajdovskega gradca v Bohinju, spreobrnil skoraj v dobrega slovenskega, kerščansko-katoliškega duhá! Vesela novica je dospela tu sem o šolskih počitnicah vendar, da namesto dveh vnanih, slovenstvu ne vdanih šolskih nadzornikov g. K. Holzingerja in g. M. Wretschko-ta je Kranjska dobila za srednje realne in gimnazijske šole le enega in sicer domačega nadzornika, g. J. Šolarja, kteremu bode hvalna, da si težka naloga, našim srednjim učilnicam v vseh ozirih, posebno v vernem in slovenjem, pomagati k boljemu vspehu in slovesu. Bog pomози!

V Gorici so premil. knez vikši škof Andrej Golmajer 30. kim. na tihoma, l. vinot. (v nedeljo) pa nekoliko bolj slovesno obhajali 50letnico svojega mašništva. Došel nam je v roke slavospév od A. M., ki življenje Njih Prezvzišenosti primérja reki Nilu, ki se brez šuma razlija po egiptovski deželi in jo rodovitno dela. Sklepa se z odstavkom:

Pristoja piramide Ti in grada
Podoba, zlatomašnik prečastiti!
Doživel, storil si, kar ni navada,
Da vsakdo drugi vidi ino zna storiti.
Poglej nazaj, kak lepa je livada,
Po kateri dal si Nil Svoj se razliti.
Razlij nad nas Svoj blagoslov dans sveti,
Bog Tebi pa — daj dolgo še živeti!

Na razstavi v Ptujem je imel tudi znani pasarski mojster M. Šreiner iz Ljubljane svoje izdelke, ki jih je celo „*Tagespošta*“ kakor prelepo, pridno in pravilno zveršene pohvalila. Znamenito izdelana monštranca in kelih v gotiškem zlogu z nekaterimi svetilnjaki se med drugimi odlikuje. — O tej priliki naj bo omenjeno, da sem tudi v Javorjah undan vidil dobro izdelano novo monštranco iz rok tega umetnika.

Iz Amerike. (Pismo g. L. Možina do staršev v Javorje.) Pri sv. Frančišku, 9. mal. travna 1871. (Konec.)

Pravil mi je nekdo, da je nekaj Švedov začelo bilo obdelovati zemljo v nekem kraju blizu Milwaukee; napravili si so hiše, ali popustiti so morali in oditi, ker pod rušo je bila sama sipa, tedaj ni bila za poljedelstvo. Ako tudi dobi svet v vgodnem kraju, koliko pa mora delati, preterpeti, v zelo ubožnem stanovanju prebivati, med ptujci, ločen od svojih in znancev, ali pa morebiti še sam s svojimi ne sliši in ne vidi cele tedne, mesce, znabiti leta kakega duhovna, in tako zrasejo njegovi otroci enako brezpametni živini, brez vse božje in posvetne vednosti, ter se smejo divjaki imenovati. Popotvanje iz Evrope veliko stane, in kaj lahko pride človek tukaj ob premoženje tako ali tako. Denar se pa tudi tako rekoč čisto zgubi, kar ga kdo prinese seboj, in tako človek naenkrat zapazi, da nima skoraj nič več od prejšnjega premoženja, ki ga je vzel od doma. Tukaj je vsaka reč dražja, in denar ima tudi manj veljave, tako da so nekatere reči 3krat dražje kot pri Vas; zato nima velike veljave 500 dol. tukaj, to je Amerikancu

majhna reč; vso drugo veljavo ima pri Vas 1000 gld. Tako more človek terpeti veliko zgubo, ki iz Evrope prinese semkaj prida denarjev, ker ne more dosti opraviti ž njimi.

Pri vsem tem se človek ne smé čisto nič zanašati na pomoč drugih, kakor pri Vas, ker tukaj veljá pregovor: „Pomagaj si sam;“ za tega del še ves čas nisem vidil nobenega berača po hišah prositi, ker beračija je v Ameriki na slabih nogih, dasiravno je tukaj sploh več beračije kot bogastva, kar že dolгови spričujejo, ker delajo dolgove vse vprék, in je vse v dolgove zapleteno in z njimi prepreženo, kakor z mrežo. Z dolgom se vse začne in tudi velikokrat končá.

Da usmiljenje tu ni povsod doma, lahko posnamete iz naslednjega. Dva tukajšna bogoslovca sta šla od svojega škofa s počitnic, ker jih je pa noč obtekla, sta prenočiša prosila pri nekem kmetu, ker na daleč okrog ni bilo nobene hiše. Ali kakšen odgovor sta prejela na prošnjo? Če se ne spravita naprej, hočejo pa pse podražiti vanju; in tako sta mogla slabo napravljena v merzli jesenski noči v gojzdu prenočiti. In ta terdoserčnost ni posamezna. Zato se ljudje ne ukvarjajo veliko z beračenjem.

Po dva, pa tudi še po več psov imajo po deželi pri vsaki hiši za varhe proti tatovom in drugim malopridnim ljudém. To veljá vsakemu, ki pride semkaj iz Evrope. Jest bi toraj drugim ne svetoval semkaj kot takim, ki imajo tukaj znane ljudi, ki hočejo zanje skrbeti, da pridejo v dobro stanje, in so pri tem še mladi, ter se nobene nevarnosti ne ustrašijo, zraven pa da so terdnega zdravja, pridni delavci, in je več znancev skupaj, da si eden drugemu pomagajo, ter se skupaj poprimejo dela; potem imajo lahko upanje, da tukaj znajo lepo prihodnost sebi in svojim pripraviti; posebno kdor ima dosti sinov, in jih v Evropi ne more preskerbeti, in so zraven pridni, si tukaj lahko skupno čedno premoženje napravijo, če se prav poprimejo vsega dela. Slovencem kakor vsem Slovanom bi jest ne svetoval semkaj.

Kdor pride iz Evrope v Ameriko, je vsaki v začetku več ali manj opeharjen in ogoljufan; če tudi zna nemško in znabiti še angleško, vse dostikrat nič ne pomaga, ker tukaj je povsod dosti navihanih goljufov, ki znajo tudi previdnega in že na take reči navajenega človeka oslepariti, koliko bolj ptuje in še le prišle ljudi.

Marsikdo je doma kaj previden in prebrisan, kjer mu je vse znano; ali tukaj, kjer mu je vse novo, neznano in ptuje, jo vender prej skupi, kot bi mislil, ker ga vsakteri, ako ni pošten, na prvi pogled spozna za ptujca in v svoj dobiček rabi. Tudi ne dobi v začetku večji del toliko plačila, kot je navada, če zna še tako dobro delati, ker je malo tako poštenih, da bi mu bili pravični, dostikrat pa še dela ne more dobiti. Kake sitnosti, neprijetnosti in težave ima taki tukaj v začetku, ki nima ne znancev, ki bi o prihodu zanj skrbeli, in ki ne zna nobenega tukajšnega jezika, se že po sebi razume, in zatoraj se našim ljudem malo sreče obeta tukaj, kakor sploh vsem Slovanom, če tudi dobé delo brez znanja jezika, ki se ga čez nekaj časa naučé. — Škof so mi pripovedovali, da so veliko ljudi dobili, ki bi radi kot radi šli nazaj v Evropo, posebno Čehi, ali mogoče jim ni bilo več.

V Ameriki je tako-le tedaj: vsak priden, terden in varčen človek tukaj lahko veliko zasluži in dosti prihrani, to je resnica; ali pri tem mora pogrešati toliko reči, na ktere prej še mislil ni, in še le tu občuti njih pomanjkanje. Pravili so mi na ladiji taki, ki so bili že veliko lét v Ameriki, in šli nazaj svoj prejšnji dom v Evropo pogledat, da mirnega, zložnega, prijetnega

društvenega življenja naj nikdo ne iše v Ameriki, in so rekli, da hočejo na stare dni nazaj iti domu, in tako svoje pridobljeno premoženje v miru uživati. — Resnica je spet, da kdor ni priden in varčen, brez goljufije ter po pošteni poti ne pride navadno do premoženja v Ameriki.

Prave gospôde tukaj tudi ni, ampak vsi so enaki, kmet kakor mestjan, vradnik kot služabnik, in nobenemu se ni treba odkrivati, če ima pri vradnikih kaj opravka, kakor pri Vas pred gosposko. Ali goljufni in sleparni so pa tukaj včasih vradniki tako, da malokje drugod na svetu enako. Sploh veljá človek le toliko, kolikor plača, in ta pregovor nima kmali kje več veljave kot v Ameriki.

Luka Možina s. r.

Pelivovec.

Razni katoliki. Imeli smo pred nekaj leti Rongetove „tajčkatolike“, pa jih je kmali voda odnesla z njih kričem vred. Zdaj nam „Laibaherca“ in „Tagbl.“ medeno rada kaj povesta o „altkatolikih“ = akatolikih, zastran katerih „Kärntner Blatt“ pravi, „da ti ljudje se čedalje bolj odgrinjajo za pruske agente. Sicer pa Döllingerjevi piščanci hočejo že več vediti, kakor Döllinger sam, ker undan v shodu so že njegove nauke in svarila pod klop vergli. Se vé, da so tudi tirjatve njegove čudne. On jih svari: Ne delajte ločine (sekte), krivo-verstva; ostanite v katoliški cerkvi: pa je sam iz cerkve skočil! — Dvakrat je govoril; dvakrat so ga piščeta prečivkale. Ta dogodek, to ponižanje utegne prevzetnemu možu oči odpreti, če je k temu še zmožen.

Razgled po svetu.

Gornjo-avstrijski deželni zbor v svoji adresi do cesarja popisuje stan, v ktere ga je zabredla država z dosedanjim gospodarstvom. Mogočnost državna je spodmajana, veljava vladina v nevarnosti, varnosti za časne (materijalne) reči ravno tako ni, kakor varnost prava ni priznavana. Posamezni z lahkim delom bogaté, davki niso več pravično razdeljeni, denarne znamnja zgublajo ceno, množice pa so čedalje bolj siromašne. Razuzdanost se razširja toliko bolj, ker politika in postavodajstvo taji vekomaj prave načela vsake olikane in na pravico zastavljene države, in ker napada edino polje, s ktere ga se zamore čednost (nравnost) vterjevati; zato pa ravno tako dela strast strankarska zoper državo. — K sklepu povdarjajo poslanci, kako zarés želé sprave in hočejo v resnici Nj. veličanstvu pomagati, da se doseže.

Deželni zbor v Levoru je hvaležen Njih veličanstvu za znanstveno akademijo v Krakovem in za vpeljavo deželnih jezikov v vse učiliša, pa da je eden njih zaup vživajočih rojakov poklican v ministerstvo. Vender to jim še ni zadosti za resnično deželno samovpravo, državne predlage jim ne skezajo: resolucijo od l. 1868 obsega podlago za njih posebejne stanje brez škode cesarstva. — Federalisti so bili zoper to resolucijo od l. 1868, zato, ker je zastavljena na podlago december-ske vstave, in ker so menili, da posebejno stanje Poljskega bi utegnilo biti na škodo drugih dežel.

V Štajerskem deželnem zboru so vstavoverci nasvetovali nekako zavarovanje vstavne pravice, pri čimur pa so jim slovenski poslanci tehtne resnice pravili, posebno poslanec Herman je osoljene drobil centralistom. Skazovaje centralistiški stranki, da ona noče prave svobode in bratovstva, ampak le gospostvo nad drugimi narodi, pravi: „O spravi nočejo nič vediti, hočejo le samo in edino gospodovati; njih vzor (ideal) so gospodje in hlapci; prostost, enakost in bratovstvo so pri njih zgolj

prazne besede. In kam je to dognalo? Do bokezovskega rogovilstva, do obsednega stanú, do preganjanja škofov. Vse njih misli in občutki so bili na njih same obrnjene. Vedó, da država, ljudstvo ne more ostati brez vere, in vender so iskali razdjati narodnost in vero. Zdaj pa morajo odlaziti, in v prid terpinčenega človeštva upamo, da se ne bodo več vernili. Pač zastoj povzdigajo roke k očetu Beustu, javaljne bo on vreme pre naredil.“ O vstavi pravi, da je brez sadú, razun da so se pri nji zastopniki odebelili in zmastili, ljudstva pa stradajo. Očita se nam, pravi dalje, da smo v zvezi z življi, katerim je luč in olika gnjusoba, in da išemo drugim silo delati. To je laž, vredna za kak časniki členek, ne pa za spis, ki se deželnemu zboru predlaga. Ne vstavna pravica je v nevarnosti, ampak le gospodravstvo tiste svojbine, ki svoje opravilo v to obrača, da bi milijone zadegovala, v šoli in cerkvi, v justiciji in administraciji ljudstvo terla, vse druge narode za težake (helote) potlačila, ki je napravila neizrečeno zmešnjavo, ki je ogurek v cerkveno svetišče vergla, ki vselej, kakor se čuti nekoliko v gnječi, zažuga Avstriji herbet obrniti; tiste svojbine, ki je zdaj poderta in na herbtu leži, hvala volji Nj. cesarskega veličanstva, hvala njih lastni ničvrednosti!.. Na take neprizanašljive levite vstane strašen hrup med vstavovernimi očeti. Deželni glavar po storjenem miru pravi, da govornik besedo napčno rabi in da ga ne priznava več za govornika manjšine, ampak le za oznanovalca njegovih lastnih misel; mnogi kričijo: preklicati, preklicati! Predsednik pa pristavi: to imam le jaz rzsoditi; gosp. govornik ni nikogar osebno razžalil. Herman pa reče, da nima več govoriti, le veseli ga viditi, kako jih je pokratkočasil. (Hrup.) — Sernec je skazoval, da sedanji beguni iz deželnega zbora so s tim sami vstavolomni postali, da v zbor ne hodijo itd. Sprejeto je bilo poslednjič zavarovanje s 44 zoper 16 glasov.

Ogersko. Posebnega spomina vredna je pastirska okrožnica ogerskega pervostoljnika ostrogonskega kneza nadškofa Šimora, ki obravnava papeževo nezmotljivost. Pismo biča v začetku zmote po časnikih in knjižurah, ki pisarijo o tej reči, pa še ne vedó, v čem da je nezmotljivost, kaj in koliko obsega. Te zmote so ravno tako neslane, kakor ko bi kdo rekel, da je duhoven s posvečenjem povzdignjen izmed umerljivega človeštva k božjim lastnostim. Z nejevoljo omenja potikovavskih pridigarjev, kakor je kričar Michelis, ki prihajajo na Ogersko svojo „učeno“ nejevero razkladat in se jim še ne sanja o stari ogerski veri. To staro vero pervostoljnikovo pisanje pojasnuje z neštevilnimi dokazi, pričeni s preslavnim oklicem ogerskega duhovstva zoper slaboglasne 4 galikanske stavke, kateri oklic je bil dan leta 1682 in je tudi takrat zavetoval papeževo nezmotljivost. Temu nasledvajo posnetki iz pisanja kapitelná v Budi 1253, kralja Ladislava 1279, ostrogonske sinode 1560, Ferdinanda I l. 1564. Od stoletja do stoletja se versté dalje dokazi do okrajnega cerkvenega zbora ostrogonskega l. 1858 in kološkega 1863, pa pastirskih listov Scitovskega, Kunszta, Havlika, in tudi Strosmajera. — Sklep je dolga versta še družih dokazov iz teologiških, kanoniških in cerkvenozgodovinskih spričevanj itd. Na vseučiliših, gimnazijah, semeniših in družih šolah, v cerkvi, povsod se je učila ta vera v nezmotljivost cerkvenega naj višega poglavarja tako, da je komaj ktera dežela bila tako edina v tem nauku, kakor Ogersko. In ako so škofje na Vatikanskem cerkvenem zboru imeli pomislíke zastran sklepa, niso bili pomislíki o verski resnici sami, kakor pervostoljnik zaterjuje, ampak o tem, če je zdaj čas za to, da se to sklène.

Ta glas naj višega ogerskega pastirja je gotovo zlata vreden in spodbiti utegne še mnogim drugim njih prazne pomislíke.

Iz Ljubljane. V god presvitlega cesarja, 4. t. m., so imeli mil. škof vpríčo dež. poslancev, dež. in vojaških vradov id. slovesno sv. mašo. Po opravi je deželni zbor imel sejo, v kateri je dr. Bleiweis v imenu zbora in dežele svitlemu cesarju izrekel vošilo. Povdarjal je, da je svitli cesar zasadil óljo miru med narodi, ko hoče spravo med njimi vstanoviti, povdarjal nepremakljivo zvestobo našega naroda, in sklenil s 3kratnim „Slava!“ svitlemu cesarju, ter nasvetoval, da naj se vošilo zdajci naznani Njih veličanstvu. Deželni glavar je temu pritegnil, namesto glasovanja je zbor priterdil s 3kratnim „Živio“, in državni namestnik je neutegoma dal telegrafirati. — V deželni odbor je namesto odstopivšega Sveteca voljen gosp. Murnik, njemu za namestnika pa g. Svetec, in dr. Bleiweisu za namestnika gosp. vodja in kan. Kramar.

Vit. Jož. Žvegelj, avst. konzul in komercialni vodja v Carigradu, naš rojak, je postal general-konzul.

Iz Kertine v Dobski fari. — Bolj ko se šopiri lažnjivi liberalizem, ter vse svoje sile napenja, da bi zaterl tudi v prostem vernem ljudstvu ljubezen in zvestobo do sv. katol. cerkve, bolj vstrezaš ljuba Danica svojemu katoliško-slovenskemu svetu, ko sprejemaš in razglasuješ spričevanja žive vere in goreče ljubezni, s katero pobožno slovensko ljudstvo svojo neomahljivo zvestobo do Boga in Njegove sv. cerkve tako lepo djan-sko razodeva. Tu se zidajo nove ali popravljajo stare cerkve, tam se stavljajo novi altariji, tam zopet zapojejo novi zvonovi itd. — Tako smo dobili tudi mi za svojo starinsko in lepo cerkev sv. Lenarta že željno pričakovane zvonove, ki s svojimi lepo vbranimi glasovi *Cis*, *Fis* in *Ais* nas in naše sosede krog in krog kaj močno razveseljujejo. Veči ima 25, srednji 12, manjši pa 6 centov. Vlil jih je tudi po naši deželi dobro znani zvonar Hilcer v dunajskem Novem mestu (Wiener-Neustadt), cent po 81 gl.

Izrečem naj še priserčno hvalo preč. g. stoljnemu proštu Pogačarju, ki so nas v nedeljo potem, ko smo zvonove dobili, z lepo pridigo in s slovesno sv. mašo počastili; ravno tako pa tudi našemu vnetemu g. fajmoštru v Dobu, ki so imeli neutrudljivo skerb, da smo lepo vbrane zvonove dobili po tako nizki ceni. T o n e Z.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofiji. Č. g. Fr. Strojín, lok. v Hotiču, gre v pokoj in lokalija je razpis. 30. sept. — Č. g. Ant. Mlakar se je odpovedal Suhorski fari, in ta je podeljena č. g. Mart. Tomcu, kapl. pri sv. Petru v Ljubljani. — Č. g. Ant. Domicelj, kapl. cerkniški, gre v Orehek za ekspozita. — Umerl je čast. g. Jak. Skerl, pokojni fajm. 29. sept.

V terzaški škofiji. Č. g. Fr. Ravnik je dobil faro Korte (Corte d'Isola); č. g. Matevž Rebolj gre iz Sovinjaka v Lovran; č. g. Jakob Ladavac iz Žmina v Sovinjak.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Z Gorij 1 glid. — Iz Dražgoš 4 osebe 1 gl. 95 kr. proseče sv. blagoslova za zadnjo uro. Za sv. Detinstvo. Iz št. Jošta 2 gl. (Oddali v kn. šk. pisarn. Vr.) Za afrik. misijon. Z Gorij 2 gl. Za zvon v Banjaluki. Iz št. Jošta 2 gl. Za pogor. Vižmarske. Iz št. Jošta 1 gl.